

## **DECISIÓ DE LA SÍNDICA DE GREUGES REFERENT A LA QUEIXA PRESENTADA PEL SENYOR L"..... EN MATÈRIA DE SALUT PÚBLICA**

### **TRAMITACIÓ**

- El 19 d'octubre de 2016 el senyor L. .... va presentar una queixa en aquesta Sindicatura en què manifestava la seva preocupació sobre el pla que estava duent a terme l'Ajuntament de Barcelona per a l'eliminació de l'herbicida tòxic anomenat *glifosat* en els espais verds i la via pública de la nostra ciutat.
- El 21 d'octubre de 2016 la síndica de greuges va admetre a tràmit la queixa, ja que reunia els requisits reglamentaris, i va designar l'assessora senyora E. perquè instruís l'expedient.
- La comprovació del fet presumptament greujós ha comportat, en síntesi, l'estudi de les circumstàncies concurrents, l'anàlisi de la normativa aplicable i l'observació de si s'havien aplicat els principis de bona Administració per a la salvaguarda dels drets fonamentals a la ciutat. Amb aquesta finalitat, aquesta Sindicatura ha dut a terme les accions següents:
  - El 22 d'octubre de 2016 l'assessora va iniciar l'anàlisi de la informació i documentació referenciada per la persona interessada.
  - El 28 d'octubre de 2016 va demanar informe a la Cinquena Tinència d'Alcaldia d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat per tal de conèixer tant les intervencions dutes a terme com les previstes en relació amb la queixa efectuada.
  - El 22 de desembre de 2016 es va rebre l'informe de la Gerència d'Ecologia Urbana en què es donava resposta parcial a la demanda de la síndica de greuges.
- El 23 de juny de 2017 l'assessora, a partir de la informació aportada per la persona interessada, l'informe facilitat per la Gerència d'Ecologia Urbana, la documentació recopilada per l'assessora i l'anàlisi dels fets, va emetre un informe proposta amb les consideracions següents.

### **CONSIDERACIONS**

#### **Descripció de la queixa**

Segons relata el promotor de la queixa, després de conèixer els efectes cancerígens que provoca en les persones l'exposició a l'herbicida tòxic anomenat *glifosat*, va contactar amb la regidora senyora Janet Sanz responsable d'Ecologia de l'Ajuntament per manifestar el seu desacord amb el manteniment de l'ús de l'herbicida. Des de la Regidoria li van remetre el document "Mesura de govern per aplicar l'eradicació de l'ús del glifosat en els espais verds i la via pública municipals de Barcelona". La lectura del document li va plantejar algunes qüestions:

- Considerava discriminatori que per obtenir resultats comparatius s'hagués eliminat el glifosat abans en uns barris que en uns altres, cosa que perllongava

innecessàriament l'exposició del producte a la població quan ja s'havia demostrat la seva nocivitat.

- També considerava discriminatori que s'hagués aturat l'ús del producte quan l'acció veïnal ho havia impedit, cosa que demostrava que fumigar els barris mobilitzats era prescindible.
- En el punt 4.2 de "Fitxes de Treball", l'objectiu de l'acció núm. 15 deia "El personal de jardineria que treballa diàriament en les zones verdes municipals, ha de conèixer els beneficis per a la salut i la biodiversitat que comporta l'acció d'utilitzar el glifosat i altres herbicides químics". Considerava que aquest objectiu era totalment contradictori (o no) amb la Mesura de govern aprovada.

El 13 de setembre de de 2016, el senyor J. va sol·licitar informació sobre el compliment del pla. El 26 de setembre hi va insistir i actualment segueix esperant la resposta de la Regidoria.

### **Posició municipal**

Des de la Sindicatura de Greuges es demana a la Cinquena Tinència d'Alcaldia d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat que informi sobre el següent:

- La decisió de reduir progressivament l'ús del glifosat i no suprimir-lo dràsticament en tota la ciutat.
- Els criteris que s'han utilitzat per establir l'ordre dels barris pels quals s'ha iniciat l'eliminació de l'herbicida esmentat. Facilitar la calendarització establerta per implementar el pla als 73 barris.
- Aclarir què pretén aconseguir l'objectiu núm. 15.
- L'estat del compliment del pla previst, tenint en compte que, segons el document marc, el 22 de desembre de 2016 es deixa d'utilitzar el glifosat en tota la ciutat.
- Els resultats dels estudis clínics amb el col·lectiu de treballadors de Parcs i Jardins que hagin estat en contacte amb els tractaments herbicides químics (acció núm. 5).
- Desenvolupament de la campanya informativa (acció núm. 10) prevista per iniciar-se el mes de maig de 2016.
- Previsió de la publicació dels diferents estudis i assajos inclosos en el document marc.

L'informe municipal aportat a aquesta Sindicatura per la Gerència d'Hàbitat Urbà consta de dues parts. La primera fa referència a les qüestions plantejades pel promotor de la queixa i la segona dona resposta a les consideracions que des de la Sindicatura esmentem.

En relació amb els dubtes del ciutadà, comuniquen que la prova pilot iniciada en 10 barris on s'ha deixat d'utilitzar el glifosat no és discriminatòria atès que el producte està autoritzat per al seu ús a la via pública i l'Ajuntament té previst no utilitzar-lo més en tota la ciutat a partir del dia 1 de gener de 2017. La prova pilot té com a objectiu estudiar, analitzar i preveure el creixement de les herbes espontàniament, per abordar el que esdevindrà en aquest àmbit els propers anys. No s'ha aturat cap tractament per oposició del veïnat. Només s'han donat dues situacions concretes (escola Orlandai i l'enfrontament amb uns treballadors de Parcs i Jardins que va suposar que un representat del districte on van ocórrer els fets aturés el tractament fins a parlar amb el servei responsable). Pel que fa a la fitxa de l'acció 15 es tracta d'un error en el text on manca la partícula no. El text quedaria de la següent manera: "(...) que comporta l'acció de no utilitzar el glifosat (...)".

Quant a la sol·licitud d'informació de la síndica, la decisió de no reduir dràsticament l'ús del glifosat ha vingut donada pel caràcter preventiu i d'estudi de la situació que es donarà en el moment de l'erradicació del seu ús. La no-utilització d'herbicides químics tindrà una repercussió en la manera de tractar les herbes espontànies, on caldrà utilitzar mètodes alternatius o d'increment de mà d'obra, que no es poden improvisar. D'altra banda, també cal elaborar una estratègia amb freqüències, tractaments i seguiment que en els més de 200.000 escocells que hi ha a la ciutat de Barcelona no es poden elaborar de manera precipitada.

Quant al desplegament de l'acció 1 de la Mesura de govern "Estudi de seguiment de l'evolució dels escocells i paviments sense tractament químic, per tal de concretar la seva gestió i manteniment en endavant", s'han triat 10 barris de la ciutat, un per districte, als quals a partir del dia 1 d'abril de 2016 va deixar d'aplicar-se l'herbicida amb glifosat i es va fer un seguiment acurat de carrers i zones de sauló per analitzar la tipologia d'herbes que sortien i quina era la gestió més adient en cada cas. Els criteris per a la selecció van ser els següents:

- Barris propers a zones naturals (Montjuïc o Collserola) perquè tenen més predisposició a omplir-se d'herbes donat que els poden arribar les llavors de les zones naturals per l'aire: Marina del Port (Dte. III), Pedralbes (Dte. IV), Sant Gervasi-Bonanova (Dte. V) i Canyelles (Dte. VIII).
- Barris amb trama ortogonal, tipus quadrícula de l'Eixample, amb voreres amples i predominança del vehicle de motor. En aquest carrers la presència d'herbes pot ser menys molesta que en d'altres més estrets: Sant Antoni (Dte. II) i Provençals del Poblenou (Dte. X).
- Barris amb carrers estrets, que poden coincidir amb antics nuclis de població afegits a la ciutat i/o barris amb voreres estretes i amb alta competència per l'espai; la presència d'herbes pot ser més incòmoda per a la ciutadania: Barceloneta (Dte. I), Vila de Gràcia (Dte. V), Vall d'Hebron (Dte. VII) i Congrés-Indians (Dte. IX).

Segons la Gerència d'Hàbitat Urbà, el compliment del calendari previst de la MESURA de govern és del 100%. El mes de maig de 2016 va iniciar-se la campanya informativa en què s'exposava la proposta municipal de disminuir els tractaments químics per apostar per tractaments biològics i mesures culturals.

Finalment, la Gerència d'Hàbitat Urbà esmenta que tots els estudis previstos que s'indiquen en el document s'han anat fent públics a mesura que es disposava de resultats. Pel que fa a l'acció 5 de realitzar estudis clínics amb els qui treballen a Parcs i Jardins que hagin estat en contacte amb els herbicides químics, es realitzen seguiments mèdics concrets i específics per a cada persona treballadora, però com que la mostra poblacional era tan petita, no es van fer estudis clínics.

### **Normativa aplicable**

L'article 43 de la Constitució espanyola reconeix el dret a la protecció de la salut i correspon als poders públics organitzar i tutelar la salut pública a través de mesures preventives i a través de les prestacions i dels serveis necessaris.

L'article 1 de la Llei 43/2002, de 20 de novembre, de sanitat vegetal, inclou, entre altres finalitats de la norma, prevenir els riscos que per a la salut de les persones i animals i contra el medi ambient puguin derivar-se de l'ús de productes fitosanitaris.

La Llei 33/2011, de 4 de octubre, general de salut pública, té com a objectiu principal aconseguir i mantenir el màxim nivell de salut possible de la població. L'article 3.b fa referència al fet que les actuacions en salut pública dels poders públics han de tenir en compte les polítiques de caràcter no sanitari que influeixen en la salut de la població, i promoure les que afavoreixin els entorns saludables i dissuadir, si és procedent, d'aquelles que suposen riscos per a la salut.

L'article 2 del Reial decret 1311/2012, de 14 de desembre, pel qual s'estableix el marc d'actuació per aconseguir un ús sostenible dels productes fitosanitaris, deixa clar que les administracions públiques podran limitar o prohibir l'ús de productes fitosanitaris on i quan ho considerin convenient. L'article 26 del mateix Reial decret fa referència a la informació i sensibilització del públic, especialment sobre els riscos per a la salut d'aquests productes i sobre les alternatives no químiques.

El Reglament d'execució de la Unió Europea núm. 540/2011, de 29 de juny de 2016, pel que fa a l'ampliació del període d'aprovació de la substància activa glifosat, on es dona com a termini màxim fins al 31 de desembre de 2017 per decidir sobre el futur d'aquesta substància.

El 6 de juliol de 2016 s'aprova la Resolució 234/XI del Parlament de Catalunya, sobre la reducció de l'ús del glifosat, en què s'insta el Govern a impulsar, entre d'altres, l'ús racional del glifosat i la reducció progressiva de la seva utilització, i prohibir el seu emprament en espais amb usuaris vulnerables, com parcs infantils, recintes escolars, camps de futbol i altres espais susceptibles de contacte directe de les persones amb la superfície tractada i iniciar els treballs necessaris per a la transició cap a una jardineria pública que segueixi criteris tècnics de qualitat i sostenibilitat i apliqui la lluita integrada contra plagues, malalties i vegetació no desitjada

## **Valoració i conclusions**

El mes de desembre de l'any 2015, a proposta de la Comissió d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat, l'Ajuntament de Barcelona aprova una Mesura de govern que suposa erradicar l'ús del glifosat i reduir l'ús d'altres productes fitosanitaris en el manteniment de la jardineria pública de la ciutat. Segons la documentació consultada, l'any 2013 va publicar-se el Pla del verd i la biodiversitat de Barcelona 2020, considerat l'instrument estratègic que defineix els objectius i compromisos del Govern municipal en relació amb la conservació del verd i de la biodiversitat i la interrelació amb la població. El pla consta de 10 línies estratègiques, una de les quals fa referència a la gestió dels espais verds amb criteris a favor de la biodiversitat. Una de les accions d'aquesta línia promou fer la gestió de les plagues, malures i herbes espontànies de forma curosa amb la biodiversitat.

L'institut Municipal de Parcs i Jardins de Barcelona feia més de 30 anys que utilitzava el glifosat, herbicida legalment autoritzat, per eliminar les males herbes en la jardineria urbana, els escocells dels arbres i en paviments tous o durs. L'ús d'herbicides evitava que el personal de jardineria hagués de sotmetre's a tasques d'alt desgast físic. El mètode emprat per aplicar els herbicides era mitjançant el sistema d'autobomba però a partir de l'any 2013 s'utilitza un polvoritzador de baix volum i manejat per una persona, focalitzant el tractament en el lloc estrictament necessari.

Sembla doncs que l'erradicació de l'ús d'herbicides, del glifosat especialment, no ha estat una decisió improvisada sinó que ja estava prevista feia més de dos anys en el Pla del verd i la biodiversitat de Barcelona. Tampoc ho era la decisió d'iniciar-ne l'erradicació de forma gradual; la Mesura de govern ja indicava que es triaria un barri de cada districte, amb uns criteris objectius, per tal de poder estudiar com respondria la vegetació de la ciutat sense l'aplicació d'herbicides i així poder establir les pautes d'actuació a partir de l'eliminació total del glifosat.

Malauradament la poca informació facilitada per Hàbitat Urbà no permet desvetllar els dubtes que plantejava el promotor de la queixa. A continuació destaquem les qüestions que no han estat contestades o bé s'ha facilitat una informació ambigua:

- Compliment del calendari previst: la resposta rebuda és que "s'està complint el 100 % del pla previst". El promotor de la queixa denunciava que no li havien contestat la mateixa pregunta en dues ocasions diferents i a requeriment de la Sindicatura tampoc s'ofereix informació amb contingut que pugui ajudar a tranquil·litzar la ciutadania amoïnada per com l'Ajuntament està deixant d'usar un producte tòxic de forma esglaonada.
- Desenvolupament de la campanya informativa. Es confirma que l'inici va ser el mes de maig de 2016 però no detallen com es va dur a terme, la durada, els mitjans emprats, l'impacte en la ciutadania...
- Resultats dels estudis clínics amb el col·lectiu del qui treballen a Parcs i Jardins que hagin estat en contacte amb els tractaments herbicides químics. Se suposa que quan es va determinar incloure aquesta acció en el pla era perquè s'havia dimensionat la plantilla afectada i es considerava convenient i necessari realitzar estudis que permetessin concloure l'afectació o no en el seu organisme. Respondre que es fan seguiments mèdics individuals demostra responsabilitat per la salut de les persones afectades, però descartar els estudis clínics perquè la mostra poblacional era massa petita fa pensar en una manca d'interès pel coneixement que podria desprendre's dels efectes que provoca en les persones que han estat en contacte durant anys amb l'herbicida, i per extensió, en la ciutadania de Barcelona.
- Previsió de la publicació dels diferents estudis i assajos inclosos en el document marc. Novament s'ofereix una resposta inconcreta i genèrica "tots els estudis previstos que s'indiquen en el document s'han anat fent públics a mesura que es disposava de resultats". No s'indica el lloc, ni quan ni amb quin format s'han publicat aquests documents i, per tant, desconexem el seu resultat.

Des de la Sindicatura s'ha intentat cercar la informació que la Gerència d'Ecologia Urbana no ha facilitat. Malgrat la dedicació, no ha estat possible trobar cap dels estudis que s'ha dit que s'havien fet públics. Tampoc s'ha pogut accedir a l'informe de seguiment i avaluació de la Mesura de govern que l'Ajuntament va comprometre's a fer un any després de la seva aprovació.

L'Ajuntament va fer públic, i així se'n van fer ressò els mitjans de comunicació, que des del mes de gener de 2017 ja no utilitza glifosat ni altres herbicides tòxics. No facilitar la informació sol·licitada pot interpretar-se com una manca de col·laboració a la tasca de

supervisió de les activitats de l'Administració municipal que la síndica de greuges té encomanada tal com dicta la Carta Municipal de Barcelona. També podria interpretar-se com una manca de transparència en la gestió municipal d'un tema tan delicat com és la salut de la ciutadania i la preservació dels espais verds de la ciutat.

Aquesta Sindicatura considera que la informació rebuda és totalment insuficient per poder valorar si l'actuació municipal en la retirada de l'herbicida glifosat ha estat adequada o insuficient.

I, per tant, emeto la següent

## **DECISIÓ**

- Estimar la queixa perquè en la retirada de l'ús de l'herbicida glifosat a la ciutat de Barcelona, l'Ajuntament no ha facilitat l'accés a la informació sobre el seu desenvolupament ni ha posat a l'abast de la ciutadania el resultat dels estudis compromesos.
- Recomana a la Cinquena Tinència d'Alcaldia que faci públics els resultats de l'acció que justificava la retirada esglaonada del glifosat, així com la resta d'estudis i assajos que s'anunciaven en la Mesura de govern.
- Recomana a la Cinquena Tinència d'Alcaldia que publiqui l'informe a què es va comprometre en la Mesura de govern sobre l'avaluació de tot el pla un any després d'aprovar-se (desembre de 2015).
- Recomana a la Cinquena Tinència d'Alcaldia que faci les gestions oportunes per tal que es realitzin els estudis clínics al personal de Parcs i Jardins que va estar en contacte amb els herbicides i així conèixer per extensió, els possibles efectes a la ciutadania.

Aquesta decisió es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i del seu contingut s'informarà la persona interessada.

Per autorització de signatura:  
L'adjunt a la síndica

Marino E. Villa Rubio

Barcelona, 10 de juliol de 2017